

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان مواجه با تأخیر ازدواج در استان یزد

واحد سروش^۱، محمد ترکاشوند مرادآبادی^۲

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ازدواج در جوانان استان یزد است. روش تحقیق مبتنی بر تحلیل ثانویه که بر اساس داده‌های که سازمان ثبت‌احوال ایران در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ جمع‌آوری کرده بود، سن مناسب ازدواج را تجزیه و تحلیل کرده است. در این پژوهش با کمک کتابچه راهنما و پرسش‌نامه سازمان ثبت‌احوال کد استان یزد، داده‌ها، پرسش‌های موردنیاز، متغیرهای مستقل و وابسته تفکیک شدند و برای تحلیل داده‌ها، از SPSS نسخه ۲۵ استفاده شده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که ۷۱٪ مردان و ۲۸٪ زنان کمتر از ۲۰ سال، ۱۹٪ مردان و ۲۸٪ درصد مردان و ۲۰٪ تا ۲۵ سال، ۵۵٪ مردان و ۳۸٪ درصد زنان ۲۵ تا ۳۰ سال و ۱۷٪ مردان و ۵٪ درصد زنان ۳۰ سال به بالا را سن مناسب ازدواج اعلام کرده‌اند. مهم‌ترین دلایل تأخیر ازدواج برای مردان، به ترتیب، فراهم نبودن شرایط مناسب ازدواج، پیدا نشدن فرد مناسب، نداشتن شغل، شرایط نامناسب اقتصادی، ازدواج دوم و حساسیت نسبت به انتخاب همسر بوده‌اند، اما مهم‌ترین دلایل دیر ازدواج کردن برای زنان، به ترتیب، نبود شرایط مناسب ازدواج، پیدا نشدن فرد مناسب و حساسیت نسبت به انتخاب همسر بوده‌اند.

واژگان کلیدی: سن ایدئال ازدواج، تأخیر ازدواج، جوانان، سن ازدواج، یزد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۴، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۲۳

۱. دانشجوی دکتری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد (نویسنده مسئول)

a.w.soroush1375@gmail.com

۲. دانشیار دانشکده علوم اجتماعی، بخش مردم‌شناسی دانشگاه یزد

m.torkashvand@yazd.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

خانواده به عنوان نهادی اجتماعی در سال‌های اخیر شاهد تغییر و تحول مهم و اساسی بوده است و کمتر کشوری یافت می‌شود که بخش از این تغییرات را به خود ندیده باشد. جلوه‌ای از تغییرات خانواده، تغییر در ازدواج و مسائل مرتبط با ازدواج (سن ازدواج، الگوی ازدواج و...) است. خانواده نهادی اجتماعی و حقوقی مهم است که از طریق فراهم کردن مجموعه خاصی از حقوق، امتیازات، تعهدات، مسئولیت‌ها و انتظارات جدید از روابط زناشویی حمایت می‌کند و موجب بقا و تداوم نهاد خانواده و ساختار اجتماعی می‌شود (لوگران و زیسیمپولوس^۱، ۲۰۰۴؛ کوئتز^۲، ۲۰۰۶). ازدواج، سن ازدواج و الگوی ازدواج به دلایل مختلف در ایران نیز دچار تغییر و تحول شده است.

کشور ایران نیز همچون سایر کشورهای جهان سوم در مرحله گذار از سنت به مدرنیته است که با تغییرات اجتماعی وسیعی در همه پدیده‌های اجتماعی، از جمله ازدواج و همسرگزینی روبه‌روست؛ تغییراتی که موجب شده تا مردان و زنان نگرش نوینی از پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند و آن را نه فقط به عنوان یک رابطه جنسی و تولید فرزند، بلکه برای به وجود آوردن یک زندگی کمال‌گرا، توأم با عشق و همدلی و همدمی بدانند (بحیرایی و حضرتی صومعه، ۱۳۹۰: ۲). از طرف دیگر در عصر مدرنیته، تمایزات و تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی گروه‌های اجتماعی بیشتر و همانندی‌های گذشته کم‌رنگ شده است؛ علاوه بر اینها در ایران وقوع انقلاب اسلامی موجب شد تا تغییرات اساسی در جامعه به وجود آید. از جمله این تغییرات می‌توان به تغییر نقش اجتماعی زنان در جامعه و گرایش آنها به تحصیلات بالاتر و احراز صلاحیت‌هایی همانند مردان در به دست گرفتن مشاغل خارج از منزل اشاره کرد (کاظمی‌پور، ۱۳۸۸: ۷۶). اینها، همه، باعث شد که نگرش افراد به ازدواج و تشکیل خانواده تغییرات اساسی را داشته باشد.

در وضعیت کنونی جامعه ایران، پدیده ازدواج تحت تأثیر تحولات ساختاری و ارزشی جامعه از یک سو و شرایط بی‌سازمانی و ناهماهنگی خرده‌نظام‌های اجتماعی از سوی دیگر،

1. Loughran and Zissimopouls
2. Coontz

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

به عنوان یک مسئله اجتماعی نمود یافته است. افزایش مشکلات اقتصادی و مؤلفه‌هایی چون تورم، رکود، کاهش تولید، بیکاری، مصرف‌گرایی و افزایش سطح انتظارات، آثار منفی بر سن ازدواج جوانان گذاشته و موانع و مشکلاتی را در عرصه اقتصادی در سر راه ازدواج جوانان به وجود آورده است؛ از این رو می‌توان مسئله ازدواج را به عنوان یک «برساخت اجتماعی» نام برد، زیرا ریشه در عملکرد ساختارهای نهادی (به ویژه اشتغال)، اجتماعی (فرایند نوسازی)، تغییر در نقش‌های اجتماعی، رواج مصرف‌گرایی و مادی‌گرایی در جامعه و نابرابری جنسیتی)، فرهنگی (آداب و رسوم و سنت‌های قومی فرهنگی) و شرایط جمعیت‌شناختی (عدم تعادل نسبت‌های جنسی به هنگام ازدواج) جامعه دارد. در شرایط امروزه پدیده ازدواج با سه مسئله محدودیت دسترسی، کاهش امکان و تمایل همراه شده است (احمدنیا و مهریار، ۱۳۸۳).

در سال‌های اخیر نهاد خانواده در ایران دچار تغییرات مهمی مانند تغییر در شکل‌گیری ازدواج، افزایش سن ازدواج، کاهش میزان ازدواج، افزایش تجرد قطعی، تغییر در معیارهای همسرگزینی و تغییر در فرزندآوری شده است (کاظمی‌پور، ۱۴۰۰). به موازات این تحولات، در طول دهه‌های اخیر، هنجارها، ارزش‌ها، باورها و عقاید افراد در مورد ازدواج و خانواده نیز تغییر یافته است، از جمله می‌توان به تغییر در ذهنیت‌ها، نگرش‌ها، ایدئال‌های افراد در مورد طولانی شدن دوران تجرد، سن مناسب ازدواج، شیوه انتخاب همسر، همسرگزینی از میان خویشاوندان و... اشاره کرد. (آزاد ارمکی و دیگران، ۱۳۷۹؛ عبداللهیان، ۱۳۸۳). تغییرات نگرشی نسبت به سن ایدئال و افزایش سن ازدواج در سال‌های اخیر از جمله تغییرات مهم است که در حوزه ازدواج اتفاق افتاده است.

بر اساس نتایج مطالعات پیشین، زنان شهر یزد میانگین سن مطلوب ازدواج دختران و پسران را، به ترتیب، ۲۲/۵ و ۲۷/۵ سال بیان کرده‌اند (عسکری ندوشن، عباسی موازی و پیری محمدی ۱۳۹۵). میانگین سن ازدواج مردان و زنان، به ترتیب، از ۲۳/۸ و ۲۰/۱ در سال ۱۳۶۵، به ۲۸/۱ و ۲۴/۸ سال در سال ۱۳۹۸ تغییر کرده است. همچنین سن مناسب ازدواج از دید پاسخ‌گویان، ۲۵/۱ سال برای پسران و ۲۰/۴ سال برای دختران بیان شده است (کاظمی‌پور، ۱۴۰۰: ۱۶). بر اساس سالنامه آماری ۱۴۰۰ استان یزد، میانگین سن زوج در ازدواج‌های

ثبت شده استان یزد از ۲۷/۸ در سال ۱۳۹۵ به ۲۸/۷ در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته است. این تغییر برای کل کشور از ۲۸/۹ در سال ۱۳۹۵ به ۳۰/۲ در سال ۱۴۰۰ بوده است. میانگین سن زوجه در ازدواج‌های ثبت شده استان یزد از ۲۲/۸ در سال ۱۳۹۵ به ۲۳/۸ در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته است. این میانگین برای زوجه‌های کل کشور از ۲۴/۱ در سال ۱۳۹۵ به ۲۵/۲ در سال ۱۴۰۰ افزایش یافته است (سالنامه آماری یزد، ۱۴۰۰: ۸۰، ۹۸). میانگین سن ازدواج در سال ۱۳۹۵ برای مردان ۲۷/۴ سال و برای زنان ۲۳ سال برای کل ایران برآورد شده است. میانگین سن ازدواج برای مردان یزد در سال ۱۳۹۵ ۲۶/۱ سال و برای زنان ۲۱/۳ سال گزارش شده است (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲: ۱۷۴ و اداره کل ثبت احوال استان یزد، ۱۴۰۱: ۱۷۳). در کنار این آمار و ارقام در مورد سن ازدواج، مطالعاتی در مورد نگرش و عوامل تعیین کننده سن ازدواج در شهر یزد نیز انجام شده است.

عسکری ندوشن، عباسی شوازی و صادقی (۱۳۸۸) در مورد تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های در شهر یزد بیان کرده‌اند که بین دختران و مادران در زمان بندی فرزند اول، ازدواج خویشاوندی، شکل انتخاب همسر و مجرد ماندن تفاوت وجود دارد و دختران از دیدگاه جدیدتری نسبت به مادران خود برخوردارند. تفاوت‌های مزبور در موضوع ازدواج ناشی از تغییرات ایده‌ای و اجتماعی اقتصادی، از جمله آموزش دختران، اشتغال و خاستگاه شهری است. صباغچی، عسکری ندوشن و ترابی (۱۳۹۶)، در مطالعه «عوامل تعیین کننده نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده در شهر یزد» به این نتیجه رسیدند متغیرهای فردگرایی، خودتحقق بخشی و سرمایه فرهنگی تأثیر بیشتری در تبیین تفاوت‌های نگرشی زنان داشته است. نتایج مطالعه عسکری ندوشن، عباسی شوازی و پیری محمدی (۱۳۹۷) در مورد سن ایدئال ازدواج و عوامل تعیین کننده آن در شهر یزد، بیانگر این است که متغیرهای تحصیلات، تحصیلات والدین، خودتحقق بخشی، نگرش به برابری جنسیتی، فردگرایی و سرمایه فرهنگی رابطه مستقیم و معنادار و در مقابل، متغیر پایبندی به ارزش‌های دینی رابطه معکوس و معناداری با نگرش به حداقل و حداکثر سن مناسب ازدواج دختران داشته است. بررسی نگرش آنها در زمینه ازدواج نشان می‌دهد که تا چه اندازه وضعیت ازدواج در ایران ناشی از تغییر نگرش‌ها است یا شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه وضعیت ازدواج را در

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

شرایط جاری قرار داده است. سیاست‌گذاری در حوزه ازدواج در کشور، در وهله اول، به این نیاز دارد که مشخص شود تغییرات ازدواج حاصل کدام‌یک از موارد فوق است؛ بنابراین شناخت به‌دست‌آمده از نتایج تحقیق بسیار ارزشمند و در جهت‌دهی به سیاست‌گذاری‌ها مؤثر خواهد بود.

با توجه به شرایط کنونی جامعه ایران و یزد می‌توان گفت ازدواج و سازوکارهای مرتبط با آن تبدیل به یک مسئله اجتماعی شده است و شرایط مشکل‌زایی برای جوانان، به‌عنوان بزرگ‌ترین و مهم‌ترین گروه اجتماعی جمعیتی کنونی یزد، ایجاد کرده است؛ بر این اساس می‌توان گفت مطالعه و بررسی آسیب‌شناختی خانواده ازجمله مسئله ازدواج یکی از ضرورت‌های دانش‌های اجتماعی به حساب می‌آید؛ از این رو شناخت مسئله ازدواج جوانان هم از بعد علمی هم از بعد کاربردی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است. مطالعه حاضر بر مبنای داده‌های حاصل از طرح پیمایش ملی ازدواج و طلاق انجام‌گرفته توسط سازمان ثبت‌احوال در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷، سعی بر آن دارد که به بررسی وضعیت ایدئال ازدواج و عوامل مؤثر بر سن مناسب ازدواج در جوانان شهر یزد به‌عنوان بخش تعیین‌کننده آینده تحولات جمعیتی بپردازد.

چهارچوب نظری تحقیق

برای تجزیه و تحلیل تغییرات خانواده و ازدواج، رویکردهای نظری مختلف وجود دارند که آنها به دو دسته کلی می‌توان تقسیم کرد: نخست تبیین‌های ساختاری^۱ که بیشتر بر نقش ساختارهای کلان (جوامع) در تبیین تغییرات خانواده و ازدواج تأکید دارند. دوم، تبیین‌های ایده‌ای و نگرشی^۲ که تأثیر عوامل فرهنگی و تغییر ایده‌ها و ارزش‌ها را در تبیین دگرگونی‌های خانواده و ازدواج مطرح می‌کنند. یکی از رایج‌ترین نظریه‌ها برای تبیین ساختاری تغییرات خانواده و ازدواج، نظریه نوسازی است. گود^۳ (۱۹۶۳) معتقد است که نوسازی در سطوح فردی و اجتماعی بر زمان ازدواج تأثیرگذار است؛ به این معنا که افرادی که در مناطق شهری

1. Structural Explanation
2. Ideational Explanation
3. Good

زندگی می‌کنند، به دلیل روش‌های متفاوت زندگی و کنترل اجتماعی ضعیف‌تر نسبت به مناطق روستایی، ازدواجشان با تأخیر صورت می‌گیرد. گسترش فرصت‌های تحصیلی، تغییرات در نیروی کار و فعالیت‌های شغلی، اشتغال زنان و شهرنشینی از جمله جلوه‌های نوسازی هستند که باعث تأخیر در ازدواج می‌شوند.

یکی از نظریه‌های دیگری که در چهارچوب تبیین‌های ساختاری به مطالعه تغییرات ازدواج می‌پردازد، نظریه دیکسون است. دیکسون^۱ (۱۹۷۱) بر نقش ساختار اجتماعی در تغییرات ازدواج توجه می‌کند و بر اهمیت سه متغیر بین ساختار اجتماعی و الگوی ازدواج تأکید می‌کند.

الف. دسترسی به شریک آینده که بر اساس توازن نسبت سن به جنس افراد آماده ازدواج و بر اساس روش انتخاب جفت تعیین می‌شود.

ب. امکان پذیر بودن ازدواج برحسب شرایط اجتماعی و اقتصادی.

ج. مطلوبیت ازدواج بر اساس فشارهای اجتماعی و انگیزه‌های فردی.

تبیین‌های ساختاری از روزه‌های اقتصادی و اجتماعی به تحلیل ازدواج و خانواده پرداخته‌اند؛ از این جهت با تمام حسنی که دارند، در تبیین چگونگی ازدواج به تأثیر تغییرات فرهنگی و ارزشی در تغییر رفتار افراد توجه نکرده‌اند؛ بنابراین برای تحلیل و تبیین بهتر تغییرات خانواده و ازدواج نیاز به تبیین‌های ایده‌ای و نگرشی است.

تبیین‌های ایده‌ای و نگرشی برخلاف تبیین‌های ساختاری بر نقش تغییرات فرهنگی و ارزشی در تغییر رفتارها و ایدئال‌های ازدواج و خانواده تأکید می‌کنند (وندکا^۲، ۲۰۰۱؛ تورنتون^۳، ۲۰۰۱). یکی از تبیین‌های نگرشی و ایده‌ای، نظریه ایدئالیسم توسعه‌ای است که توسط تورنتون (۲۰۰۱) مطرح شده است. بر اساس این نظریه، نیروی محرکه اصلی تغییرات ارزشی و رفتاری در خانواده‌ها، اشاعه و گسترش ایده‌های مرتبط با توسعه و پیشرفت به عنوان یک آرمان بشری به صورت بسته‌ای از ایده‌ها در جهان مطلوبیت عام یافته است. گسترش این نوع ایده‌ها،

1. Dixon
2. Van de kaa
3. Thornton

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

نیروی قدرتمند در تغییرات نگرشی و رفتاری خانواده‌ها در سطح جهان بوده است (عسکری ندوشن و همکاران، ۱۳۸۸: ۵-۶). یکی از نظریات دیگری که در قالب تبیین‌های ایده‌ای و نگرشی مطرح شده است، نظریه گذار دوم جمعیتی است.

نظریه مزبور توجه بیشتری بر نقش تغییرات نگرشی و فرهنگی در شکل دادن به ایدئال‌های فردی در مورد خانواده و ازدواج و تبیین تحولات خانواده در کشورهای صنعتی، به خصوص بعد از جنگ جهانی دوم دارد. بر اساس نظریه گذار دوم جمعیتی، عوامل اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و فناوری مدرن (جلوگیری از حاملگی) بر افزایش سن ازدواج تأثیرگذار بوده‌اند. همچنین افزایش تصاعدی در خودمختاری فردی در زمینه‌های اخلاقی، مذهبی و سیاسی، اساس تغییرات صورت‌گرفته در تشکیل خانواده است. این تغییرات شامل کاهش تشکیل خانواده و ازدواج، افزایش مولید خارج ازدواج قانونی، افزایش طلاق، تأخیر در ازدواج و فرزندآوری است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۵). دگرگونی‌هایی را که در نهاد خانواده و ازدواج به وقوع می‌پیوندد، نمی‌توان جدا از تغییرات بزرگ‌تری که در عصر مدرن رخ می‌دهد درک کرد. در عصر مدرن مفاهیم و روابطی شکل می‌گیرد که مسلماً بر زندگی و ازدواج مؤثرند، از جمله این مفاهیم برابری جنسیتی، فردگرایی، روابط دوستی بین دختر و پسر، شیوه انتخاب همسر، ارزش فرزندآوری و ترس از طلاق تا حد بسیاری بازگوکننده عملکرد و رفتار آنان در زمینه ازدواج و تشکیل خانواده است. مطالعات مختلف (اعزازی، ۱۳۹۱؛ بهنام، ۱۳۴۸؛ صیفوری طغرالجردی، ۱۳۸۲) دریافته‌اند که امروزه ایجاد تغییرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جامعه و همچنین افزایش میزان تحصیلات دختران، موجب حرکت از ازدواج ترتیب‌داده شده توسط خانواده به ازدواج خودانتخابی شده که بر اساس آن، کانون تصمیم‌گیری راجع به ازدواج دختران از والدین به خود آنها منتقل شده است؛ بر این اساس یکی از متمایزکننده‌های وضعیت ازدواج بین زنان، نگرش آنان به شیوه انتخاب همسر است.

تحصیلات به‌عنوان یک متغیر اجتماعی که می‌تواند پیامد مدرنیزاسیون و توسعه در یک جامعه باشد، بر زمان بندی ازدواج و ازدواج در سنین بالاتر تأثیرگذار است. بیشتر مطالعات انجام شده تأثیر این متغیر را بر افزایش سن ازدواج، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه نشان

می دهد. افزایش تحصیلات می تواند انتظارات زوجین را از روابط زناشویی و ازدواج تغییر دهد و با تغییر ایده ها و نگرش ها، مستقیم، بر سن ازدواج تأثیر بگذارد (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶؛ اوپنهاimer، ۱۹۸۸؛ باربارا و همکاران^۲، ۲۰۰۵؛ برین و لی لارد^۳، ۱۹۹۴؛ بکر^۴، ۱۹۷۴؛ ترابی و عسکری ندوشن، ۱۳۹۱؛ پنگ^۵، ۲۰۰۶؛ حبیب پور و غفاری، ۱۳۹۰؛ رضا دوست و ممبنی، ۱۳۹۰؛ صادقی و همکاران ۱۳۸۶؛ عباسی شوازی و مک دونالد^۶، ۲۰۰۸؛ کنعانی، ۱۳۸۵؛ مجدالدین، ۱۳۸۶؛ محمودیان، ۱۳۸۳). نتایج حاصله نشان می دهد بالا رفتن سطح تحصیلات، یکی از عوامل مهم افزایش سن ازدواج در میان زنان است.

شهرنشینی و زندگی در کلان شهر، حتی ذهنیت افراد را تغییر می دهد. در کلان شهر عقل و پول دو رکن اساسی به شمار می آیند که یکدیگر را تقویت می کنند؛ هر دو جهت گیری ها و معیارهای مشابهی دارند که با سیطره آنها روابط اجتماعی میان انسان ها به شیء انگاری، کمیت پذیری و عینیت گرایی تقلیل می یابد (راشد، عثمان و رودی فهیمی^۷، ۲۰۰۳؛ کاظمی پور، ۱۳۸۳). همین طور کاهش ازدواج های ترتیب داده شده و افزایش ازدواج های خودانتخاب بر افزایش سن ازدواج، به ویژه در جوامعی که در آن امکان معاشرت دختر و پسر و آشنایی آنها قبل از ازدواج محدود است مؤثر است (منچ و همکاران^۸، ۲۰۰۵). افزایش روابط آزاد دختر و پسر و پیدایش مفاهیم و روابط جدید در جامعه مدرن و کاهش اقتدار سنتی خانواده و کاهش نظارت آنها بر روابط دختر و پسر در افزایش سن ازدواج و تغییر ایده ها و نگرش ها نسبت به آن اهمیت بسزایی دارد. فراهم شدن زمینه تحصیل برای دختران، از جمله عوامل مؤثر بر گسترش روابط بین دو جنس، به خصوص برای دختران است (اوپنهاimer، ۱۹۸۸).

1. Oppenheimer
2. Barbara and et al
3. Brien and Lillard
4. Becker
5. Peng
6. MacDonald
7. Rashad, Osman and Roudi-Fahimi
8. Mench & et al

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

زارع شاه‌آبادی و سلیمانی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به روابط پیش از ازدواج در دانشگاه یزد» دریافتند که حدود ۶۰ درصد از پاسخ‌گویان، به روابط پیش از ازدواج، نگرش مثبت داشته و ۲۲/۵ درصد از پاسخ‌گویان، با جنس مخالف رابطه نداشته‌اند. همچنین ۳۶/۷ درصد افراد با یک نفر و ۲۷ درصد با بیش از یک نفر رابطه داشته‌اند. گرایش به رابطه پیش از ازدواج، با درآمد خانواده و تحصیلات پدر و سن فرد، رابطه مستقیم و با سطح دین‌داری، روابط حسنه با والدین و معدل دانشگاه، رابطه معکوس داشته است.

عوامل فرهنگی بر سن ازدواج تأثیرگذارند، فرهنگ به مانند وجدان جمعی یک جامعه از یک نسل به نسل دیگر تداوم می‌یابد و در نسل بعدی درونی می‌شود و بر افکار، ایده‌ها و نگرش‌های تک‌تک افراد آن تأثیر می‌گذارد. متغیرهای فرهنگی، از جمله قومیت بر سن ازدواج تأثیرگذارند. تأثیر این متغیر در مطالعات مختلف نشان داده شده است (کاظمی‌پور، ۱۳۸۳؛ مالهتورا، ۱۹۹۷). عباسی شوازی و مک‌دونالد (۲۰۰۸) در فراتحلیلی که بر اساس نتایج مطالعات تغییرات باروری در ایران (۲۰۰۲) با عنوان «مدرنیزاسیون یا تداوم فرهنگی» انجام داده‌اند، بر نقش مهم عوامل فرهنگی (قومیت و مذهب) در مطالعه تحولات خانواده تأکید می‌کنند و اخلاق آرمانی خانواده را یکی از اجزای اساسی (بنیادین) فرهنگ کل جوامع می‌دانند. یافته‌های عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۸۸) نشان می‌دهد دختران مورد مطالعه از ایده‌ها و نگرش‌های مدرن‌تری نسبت به مادران خود برخوردارند. چنین تفاوت‌های بین نسلی در نگرش‌های ازدواج می‌تواند هم ناشی از تغییر ایده‌ای و هم ناشی از تفاوت‌های نسلی در مشخصه‌های اقتصادی و اجتماعی، از جمله آموزش، اشتغال و خاستگاه شهری باشد.

هامپلوا (۲۰۰۳) شدت تأثیر شرایط بد اقتصادی بر زمان بندی ازدواج را زمانی می‌داند که در چنین شرایطی هنجارهای فرهنگی در رابطه با هزینه ازدواج و استانداردهای زندگی تغییر نکند و با آن هماهنگ نشود. وقتی در شرایط بد اقتصادی مانند تورم هزینه و مخارج زندگی بالا برود، ولی انتظارات و نگرش‌های زوجین تغییر نکند و ازدواج مخارج سنگینی را بر آنها

تحمیل کند، افراد مجبور می‌شوند ازدواج خود را تا ایجاد شرایط مناسب به تأخیر بیندازند. عسکری ندوشن، فتوحی تفتی و علی مندگاری (۱۳۹۷)، در مطالعه تفاوت‌های اقتصادی اجتماعی مرتبط با سن ازدواج زنان در ایران به این نتیجه رسیدند که سن ازدواج زنان الگوی شکل را نشان می‌دهد. به این معنی، زنانی که پایین‌ترین و بالاترین موقعیت اقتصادی و اجتماعی را دارند، به طور متوسط در سنین بالاتری ازدواج می‌کنند، در حالی که زنان در سطوح متوسط موقعیت اقتصادی اجتماعی در سنین پایین ازدواج می‌کنند.

مطالعه صادقی، قدسی و افشارکهن (۱۳۸۹) نشان می‌دهد ۹۰ درصد پاسخ‌گویان زمان مناسب برای ازدواج پسران را بعد از داشتن شغل می‌دانند. مطالعه دشت‌دار و گلستانی (۱۳۹۷) بیانگر این است که تحصیلات، سطح انتظارات، عدم اعتماد اجتماعی، سخت‌گیری بیش از حد خانواده و لذت بردن از دوران مجردی تأثیر مهمی بر افزایش سن ازدواج داشته است. تاج‌بخش و پویا (۱۴۰۰)، به این نتیجه رسیدند که افزایش سطح انتظارات افراد، ازدواج‌هراسی، قدرت تصمیم‌گیری در خانواده، مدرنیته و مادی‌گرایی، دسترسی به فضای همسرگزینی، ادامه تحصیل و وضعیت روانی در تغییر و تحول سن ازدواج (افزایش) تأثیرگذار بوده است. امامی و همکاران (۱۴۰۰)، در مطالعه «تأخیر ازدواج در ایران: تحلیل تفاوت‌های شهرستانی در الگوهای مجرد مردان و زنان» نشان دادند که شهرستان‌های غرب و جنوب غرب ایران بالاترین نسبت مجرد و در مقابل شهرستان‌های مرکز و شمال شرق پایین‌ترین نسبت مجرد را برای هر دو جنس دارند. همچنین نسبت مجرد با نسبت باسوادی، فعالیت و ارتباط رابطه معکوس و با بیکاری ارتباط مستقیم داشته است. مطالعات ارزشمند و قابل‌توجهی تاکنون در ارتباط با تغییرات به‌وجودآمده در حوزه ازدواج در سطح ملی و استانی انجام شده است. بخشی از مطالعات دیگر در مورد تحولات سن ازدواج و عوامل مؤثر بر آن انجام شده است (مانند: محمودیان، ۱۳۸۳؛ ترابی و عسکری ندوشن، ۱۳۹۱؛ عسکری ندوشن، فتوحی تفتی و علی مندگاری، ۱۳۹۷؛ دشت‌دار و گلستانی، ۱۳۹۷؛ تاج‌بخش و پویا، ۱۴۰۰؛ عسکری ندوشن، عباسی شوازی و پیری محمدی، ۱۳۹۷؛ امامی و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به مطالعات مزبور در پیشینه تحقیق، ملاحظه می‌شود که بیشتر مطالعات در ارتباط با تغییرات سن ازدواج و عوامل مؤثر بر آن را انجام شده و در زمینه ایدئال‌ها و نگرش‌های

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

جوانان در مورد سن مناسب ازدواج مطالعات اندکی انجام شده است. عسکری ندوشن، عباسی شوازی و پیری محمدی «سن ایدئال ازدواج و عوامل تعیین کننده آن در شهر یزد» را مورد بررسی و مطالعه قرار داده‌اند. تحقیق حاضر ضمن روزآمدسازی و تکمیل یافته‌های مطالعات پیشین، ایدئال‌ها و نگرش جوانان نسب به سن مناسب ازدواج جوانان یزد را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد. نوآوری پژوهش حاضر نسبت به مطالعات پیشین این است که در کنار بررسی سن مناسب ازدواج، دلایل دیر ازدواج کردن و علل تأخیر عقد جوانان نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

روش تحقیق

رویکرد تحقیق حاضر از نوع کمی با روش تحلیل ثانویه بوده و بر اساس داده‌های که سازمان ثبت احوال کشور در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ جمع‌آوری کرده بود، سن مناسب ازدواج را تجزیه و تحلیل کرده است. در تحقیق حاضر با توجه به هدف مطالعه که سنجش نگرش به سن ازدواج (جوانان یزد) است، جامعه مورد پژوهش از بین جوانان در شرف ازدواج (مراجعه‌کننده برای آزمایش قبل از ازدواج) انتخاب شده است. شهر یزد نیز به عنوان جامعه‌ای که با وجود شهری شدن هنوز ارزش‌های سنتی در آن وجود دارد، به عنوان جامعه مورد مطالعه انتخاب شده است. مطالعه نگرش‌های این افراد به سن تشکیل خانواده می‌تواند به پرسش‌های بسیاری در رابط با افزایش سن ازدواج در جامعه، به ویژه جامعه سنتی یزد پاسخ بدهد. پژوهش حاضر دو پرسش اساسی دارد.

* وضعیت ایدئال سن ازدواج از نظر افراد چگونه است؟

* سن ایدئال ازدواج بر اساس متغیرهای اقتصادی و اجتماعی چه تفاوتی دارد؟

در این تحقیق متغیرهای مستقل؛ تحصیلات والدین، وضعیت اشتغال والدین، درآمد والدین، محل سکونت والدین و تعداد خواهر و برادر، جنس، سن، تحصیلات، وضعیت اشتغال، محل سکونت، مسکن ملکی و محل تأمین مسکن بعد از ازدواج است، اما متغیر وابسته ما سن مناسب ازدواج است. در این پژوهش با کمک کتابچه راهنما و پرسش‌نامه سازمان ثبت احوال کد استان یزد و داده‌های آن مشخص شد. در مرحله بعدی، با استفاده از

پرسش نامه، پرسش های مورد نیاز این پژوهش مشخص و متغیرهای مستقل و وابسته تفکیک شدند. بعد از تشخیص متغیرها و پرسش های مورد نیاز، بخشی از داده ها و اطلاعاتی که به صورت متن وجود داشت، کدگذاری شدند.

یافته های توصیفی

در پژوهش حاضر تعداد کل نمونه (پاسخ گویان)، ۲۵۱ نفر بوده است که ۵۰/۲ درصد (۱۲۶ نفر) از آنها مرد و ۴۹/۸ درصد (۱۲۵ نفر) زن بوده اند. می توان گفت که بیشترین پاسخ گویان از گروه های سنی ۲۹-۲۵ سال (۳۶/۷ درصد)، ۲۴-۲۰ سال (۲۴/۷ درصد)، ۳۰-۳۴ سال (۱۳/۵ درصد) و کمترین پاسخ گویان از گروه های سنی ۴۰-۴۴ سال (۲/۰ درصد) و ۳۵-۳۹ سال (۸/۴ درصد) بوده اند.

در جدول شماره ۱، ویژگی های فردی پاسخ گویان نشان داده شده است. ۵۱/۸ درصد پاسخ گویان شاغل، ۲۵/۹ درصد آن دانشجویان محصل، ۸/۸ درصد خانه دار، ۶/۸ درصد در جستجوی کار و ۶ درصد بیکار بوده اند. ۰/۸ درصد پاسخ گویان تحصیلات ابتدایی، ۹/۶ درصد راهنمایی، ۲/۸ درصد متوسطه، ۳۱/۹ درصد دیپلم، ۱۳/۹ درصد کاردانی، ۲۷/۵ درصد کارشناسی، ۹/۲ درصد کارشناسی ارشد، ۰/۸ درصد دکتری و ۰/۸ درصد تحصیلات حوزوی داشته اند.

جدول شماره ۲، فرد تصمیم گیرنده ازدواج، چگونگی آشنایی و خویشاوندی زوجه نسبت به زوج را نشان می دهد. ۶ درصد از پاسخ گویان، تصمیم گیرنده ازدواج را پدر و مادر، ۸۴/۹ درصد انتخاب خود و تأیید خانواده و ۳/۲ درصد تصمیم به تنهایی را اعلام کرده اند. همچنین در ۴/۴ درصد زوج و زوجه خویشاوند نزدیک بوده اند، ۹/۶ درصد خویشاوند دور و ۸۶/۱ درصد باهم خویشاوندی نداشته اند. در ارتباط با شیوه آشنایی، ۶۴/۵ درصد از زوجها از طریق معرفی آشنایان و بستگان، ۷/۶ درصد در محیط دانشگاه، ۸ درصد در محل کار، ۴/۴ درصد به صورت تصادفی، ۸ درصد در مهمانی یا محفل دوستانه، ۲/۴ درصد از طریق فضای مجازی، ۳/۲ درصد در کلاس های مجازی و ۰/۸ درصد در سفر با تورهای گردشگری باهم آشنا شده اند.

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

سن مناسب ازدواج از دیدگاه پاسخ‌گویان، وضعیت مالکیت مسکن و تأمین مسکن بعد از ازدواج از متغیرهای دیگر تحقیق حاضرند که جدول‌های آن به دلیل تعداد بیشتر حذف و تنها به توصیف آنها در متن اکتفا شده است. سن مناسب ازدواج از دیدگاه بیشتر پاسخ‌گویان (۴۷ درصد) بین ۲۵ تا ۳۰ سال است و درصد بسیار کمی از پاسخ‌گویان (۱۱/۶ درصد) سن بالاتر از ۳۰ سال را مناسب ازدواج دانسته‌اند. همچنین حدود ۳/۳۰ درصد از پاسخ‌گویان مسکن ملکی داشته‌اند، در حالی که حدود ۳/۶۹ درصد از آنها مسکن ملکی نداشته‌اند. محل تأمین مسکن پس از تشکیل زندگی در ۵/۳۵ درصد از پاسخ‌گویان (ملکی)، ۵/۲۹ درصد (استیجاری)، ۳/۱۸ درصد (پدري)، ۸/۰ درصد (رایگان) و ۲ درصد (در برابر خدمت) بوده است. پس می‌توان گفت که محل سکونت پس از تشکیل زندگی بیشتر از طریق مسکن ملکی (۳۵/۵ درصد) و استیجاری (۲۹/۵ درصد) تأمین می‌شود. تعداد فرزند ایدئال از نظر پاسخ‌گویان در جدول شماره ۸ نشان داده شده است، ۴/۸ درصد از زوج‌ها بعد از ازدواج فرزند نمی‌خواهند، ۱/۷۶ درصد یک تا دو فرزند، ۷/۱۴ درصد سه تا پنج فرزند و ۴/۴ درصد بالای پنج فرزند می‌خواهند.

جدول ۱- ویژگی‌های فردی (وضع فعالیت، تحصیلات، محل سکونت، مرتبه ازدواج و درآمد ماهیانه)

پاسخ‌گویان

وضعیت فعالیت			آخرین سطح تحصیلی تکمیل شده		
درصد	تعداد		درصد	تعداد	
۵۱/۸	۱۳۰	شاغل	۰/۸	۲	ابتدایی
۲۵/۹	۶۵	دانشجو یا محصل	۹/۶	۲۴	راهنمایی
۸/۸	۲۲	خانه‌دار	۲/۸	۷	متوسطه
۶/۸	۱۷	در جستجوی کار	۳۱/۹	۸۰	دیپلم
۶	۱۵	بیکار	۱۳/۹	۳۵	کاردانی
۰/۸	۲	سایر	۲۷/۵	۶۹	کارشناسی
۱۰۰	۲۵۱	جمع	۹/۲	۲۳	کارشناسی ارشد
		درآمد ماهیانه فرد	۰/۸	۲	دکتری
درصد	تعداد		۰/۸	۲	تحصیلات حوزوی

۱۷/۹	۴۵	زیر یک میلیون	۲/۸	۷	بی پاسخ
۲۹/۹	۷۵	بین یک تا دو میلیون	۱۰۰	۲۵۱	جمع
۷	۲۱	بین دو تا سه میلیون	محل تشکیل زندگی		
۲/۴	۶	بین سه تا چهار میلیون	درصد	تعداد	
۱/۲	۳	بالای چهار میلیون	۱۰/۸	۲۷	محل سکونت مرد
۳۸/۲	۹۶	فاقد درآمد	۴	۱۰	محل سکونت زن
۲	۵	بی پاسخ	۱۰/۴	۲۶	محل دیگر
۱۰۰	۲۵۱	جمع	۷۳/۷	۱۸۵	عدم تغییر محل سکونت
مرتبه ازدواج			۱/۲	۳	بی پاسخ
درصد	تعداد		۱۰۰	۲۵۱	جمع
۸۸/۸	۲۲۳	اول	محل سکونت		
۲/۱۱	۲۸	دوم	۷۶/۹	۱۹۳	شهری
مذهب پاسخگو			۲۱/۹	۵۵	روستایی
۸/۹۸	۲۴۸	شیعه	۰/۸	۲	سایر کشورها
۰/۸	۲	سنی	۰/۴	۱	بی پاسخ
۰/۴	۱	بی پاسخ	۱۰۰	۲۵۱	جمع

جدول ۲ - چگونگی آشنایی، تصمیم گیرنده ازدواج، خویشاوندی زوجین و مذهب پاسخگویان

تصمیم گیرنده برای ازدواج			چگونگی آشنایی قبل از ازدواج		
درصد	تعداد	پاسخها	درصد	تعداد	پاسخها
۶	۱۵	پدر و مادر	۶۴/۵	۱۶۲	معرفی آشنایان یا بستگان
۸۴/۹	۲۱۳	با انتخاب خود و تأیید خانواده	۷/۶	۱۹	آشنایی در محیط دانشگاه
۳/۲	۸	خودم به تنهایی	۸	۲۰	آشنایی در محل کار
۱/۶	۴	سایر	۴/۴	۱۱	برخورد تصادفی
۴/۴	۱۱	بی پاسخ	۸	۲۰	آشنایی در مهمانی یا محفل

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

					دوستانه
۱۰۰	۲۵۱	جمع	۲/۴	۶	آشنایی در فضایی مجازی
خویشاوندی زوجه نسبت به زوج			۳/۲	۸	آشنایی در کلاس‌های آموزشی
درصد	تعداد	پاسخ‌ها	۰/۸	۲	آشنایی در سفر با تورهای گردشگری
۴/۴	۱۱	خویشاوندی نزدیک	آشنایی در فضای مجازی		
۹/۶	۲۴	خویشاوندی دور	درصد	تعداد	پاسخ‌ها
۸۶	۲۱۶	خویشاوندی ندارد	۰/۴	۱	آشنایی از طریق فیس‌بوک
۱۰۰	۲۵۱	جمع	۰/۸	۲	آشنایی از طریق تلگرام
			۹۷	۲۴۴	سایر

وضعیت سن ایدئال ازدواج بر اساس متغیرهای اقتصادی و اجتماعی

در این قسمت به بررسی وضعیت سن ایدئال ازدواج و علل تأخیر در رسیدن به آن پرداخته شده است. برای رسیدن به این هدف ابتدا به مقایسه وضعیت سن ازدواج بر اساس متغیرهای اقتصادی و اجتماعی و سپس به توصیف پاسخ افراد مواجه با تأخیر ازدواج در خصوص دلیل تأخیر در ازدواج پرداخته شده است. با توجه به اینکه وضعیت سن ازدواج در بین زنان و مردان متفاوت است؛ بنابراین نتایج به تفکیک زن و مرد ارائه شده است.

مطابق نتایج جدول ۳، درآمد ماهیانه خانواده یکی از متغیرهای مهم در حوزه ازدواج است. یافته‌های تحقیق حاضر بیانگر این است که بیشتر مردان (۵۹/۱ درصد) با درآمد خانواده پدری زیر یک میلیون سن ۲۵ تا ۳۰ سال را برای ازدواج مناسب ذکر کرده‌اند، در حالی که افرادی با درآمد ماهیانه خانواده پدری یک تا دو میلیون، ۱۷/۸ درصد از مردان کمتر از ۲۰ سال، ۳۵/۶ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال، ۳۷/۸ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال و ۸/۹ درصد بالای ۳۰ سال را سن ایدئال ازدواج بیان کرده‌اند. پاسخ‌گویانی با درآمد خانوادگی دو تا سه میلیون در ماه، ۲۸ درصد مردان کمتر از ۲۰ سال، ۱۶ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال، ۳۲ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال و ۲۴ درصد بالای ۳۰ سال را به عنوان سن مناسب برای ازدواج گفته‌اند. افراد تصمیم‌گیرنده در ازدواج نیز نقش مؤثری در سن ازدواج دارند. یافته‌های تحقیق نشان داده است افرادی که با

انتخاب خود و تأیید خانواده تصمیم به ازدواج گرفته‌اند، ۱/۱۸ درصد پاسخ‌گویان مرد کمتر از ۲۰ سال، ۷/۲۵ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال و ۹/۴۲ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج گفته‌اند. این در حالی است افرادی که خودشان، به‌تنهایی، تصمیم‌گیرنده ازدواج بودند، ۲۰ درصد کمتر از ۲۰ و ۲۰ تا ۲۵ سال و ۶۰ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. همچنین ۹/۴۲ درصد افرادی که سن مناسب ازدواج را کمتر از ۲۰ سال دانسته‌اند، تصمیم‌گیرنده ازدواج آنها پدر و مادرشان بوده‌اند. با توجه به این نتایج، دیده می‌شود که نقش خانواده در یزد خیلی پررنگ و مؤثر است و با وجود تغییرات عمده در نگرش و رفتار جوانان، خانواده در یزد نقش محوری و هدایتگری خود را حفظ کرده است.

محل سکونت و اینکه افراد در روستا زندگی کنند یا در شهر نیز در تعیین سن ازدواج مؤثر است. یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که ۶/۱۹ درصد از پاسخ‌گویان مردان شهری کمتر از ۲۰ سال، ۷/۲۳ درصد ۲۰ تا ۲۵، ۳/۴۲ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۴/۱۴ درصد بالای ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج انتخاب کرده‌اند، در حالی که ۲/۲۲ درصد روستاییان کمتر از ۲۰، ۶/۲۹ درصد ۲۰ تا ۲۵، ۷/۴۰ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۴/۷ درصد بالای ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج بیان کرده‌اند. این نشان می‌دهد که بیشتر روستاییان (۷/۴۰ درصد) سن ۲۵ تا ۳۰ را سن ایدئال برای ازدواج ذکر کرده‌اند و همین‌طور بیشتر شهریان (۳/۴۲ درصد) نیز سن ۲۵ تا ۳۰ سال را سن ازدواج بیان کرده‌اند که نشان‌دهنده هم‌گرایی شهریان و روستاییان در تعیین سن مناسب ازدواج است.

وضعیت فعالیت افراد از متغیرهای تأثیرگذار دیگر در ازدواج و سن ازدواج است. نتایج جدول ۳، نشان می‌دهد ۱/۵۷ درصد از پاسخ‌گويانی که شاغل بوده‌اند، ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج ذکر کرده‌اند، در حالی که بیشتر (۶/۴۳ درصد) دانشجویان و افراد در جستجوی کار (۵۰ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج انتخاب کرده‌اند. درآمد و وضعیت اقتصادی از مسائل جدی و مؤثر در ازدواج، به‌ویژه سن مناسب ازدواج است. ما در این تحقیق به این نتیجه رسیدیم افرادی که بین یک تا دومیلیون در ماه درآمد داشتند ۱۹ درصد کمتر از ۲۰، ۶/۲۷ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۴/۴۱ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱/۱۸ درصد بالای ۳۰ را به‌عنوان سن مناسب ازدواج ذکر کرده‌اند، در حالی که ۲۵ درصد افراد با درآمد کمتر از

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

یک میلیون در ماه، کمتر از ۲۰ سال، ۲۰/۸ درصد بین ۲۰ تا ۲۵ و ۵۴/۲ درصد آنها ۲۵ تا ۳۰ سال سن ایدئال برای ازدواج گفته‌اند.

مسکن یکی از دغدغه‌های اصلی جوانان در مسئله ازدواج است و معمولاً به‌عنوان مشکل جدی سر راه ازدواج جوانان قرار می‌گیرد. نتایج جدول ۳ در مورد داشتن مسکن ملکی بیانگر این است که ۲۶ درصد از افرادی که مسکن ملکی داشته‌اند، کمتر از ۲۰ سال، ۳۸ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۲۸ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال و ۸ درصد آنها بالای ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج گفته‌اند. همچنین ۱۵/۸ درصد از پاسخ‌گویان مرد که مسکن ملکی نداشته‌اند، کمتر از ۲۰ و بین ۲۰ تا ۲۵ سال، ۵۲/۶ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۵/۸ درصد آنها بالای ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج ذکر کرده‌اند. با در نظر داشتن این نتایج، دیده می‌شود که افرادی که مسکن ملکی داشتند، بیشترشان سن ۲۰ تا ۲۵ و افرادی که مسکن ملکی نداشتند، بالای ۲۵ سال را سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. تأمین محل سکونت (منزل) پس ازدواج یکی از نگرانی‌های مهم جوانان است. ۲۲/۲ درصد از مردانی که پس از ازدواج مسکن ملکی داشتند، کمتر از ۲۰، ۳۳/۳ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۲۸/۹ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۵/۶ درصد بالای ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج ذکر کرده‌اند، اما مردانی که پس از ازدواج در خانه‌های استیجاری زندگی می‌کردند، ۱۸/۹ درصد کمتر از ۲۰، ۱۶/۲ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۵۴/۱ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۰/۸ درصد بالای ۳۰ سال را برای ازدواج ایدئال دانسته‌اند.

جدول ۳ - نظر در مورد سن ایدئال مردان بر اساس متغیرهای اقتصادی و اجتماعی

سن مناسب ازدواج مردان				متغیرهای اقتصادی و اجتماعی	درآمد خانواده پدری
کمتر از ۲۰	۲۰ تا ۲۵	۲۵ تا ۳۰	۳۰ به بالا		
۱۸/۲	۱۳/۶	۵۹/۱	۹/۱	زیر یک میلیون	
۱۷/۸	۳۵/۶	۳۷/۸	۸/۹	یک تا دو میلیون	
۲۸/۰	۱۶/۰	۳۲/۰	۲۴/۰	دو تا سه میلیون	
۲۰/۰	۶۰/۰	۲۰/۰	۰/۰	سه تا چهار میلیون	
۵۰/۰	۰/۰	۵۰/۰	۰/۰	بالای پنج میلیون	
۱۶/۷	۱۲/۵	۵۴/۲	۱۶/۷	اطلاع نداشته است	

فصلنامه فرهنگ یزد

۰/۰	۲۸/۶	۲۸/۶	۴۲/۹	پدر و مادر	تصمیم گیرنده ازدواج
۱۳/۳	۴۲/۹	۲۵/۷	۱۸/۱	انتخاب خود و تأیید خانواده	
۰/۰	۶۰/۰	۲۰/۰	۲۰/۰	خودم به تنهایی	
۱۴/۴	۴۲/۳	۲۳/۷	۱۹/۶	شهری	محل سکونت
۷/۴	۴۰/۷	۲۹/۶	۲۲/۲	روستایی	
۱۰/۶	۴۳/۶	۲۵/۵	۲۰/۲	دانشجو	وضعیت فعالیت
۲۵/۰	۵۰/۰	۸/۳	۱۶/۷	در جستجوی کار	
۱۸/۲	۲۷/۳	۲۷/۳	۲۷/۳	بیکار	
۱۴/۳	۵۷/۱	۱۴/۳	۱۴/۳	شاغل	
۰/۰	۵۴/۲	۲۰/۸	۲۵/۰	کمتر از یک میلیون	درآمد ماهیانه فرد
۱۲/۱	۴۱/۴	۲۷/۶	۱۹/۰	یک تا دو میلیون	
۰/۰	۵۰/۰	۳۱/۳	۱۸/۸	دو تا سه میلیون	
۴۰/۰	۰/۰	۲۰/۰	۴۰/۰	سه تا چهار میلیون	
۰/۰	۵۰/۰	۰/۰	۵۰/۰	بالای پنج میلیون	
۳۳/۳	۴۴/۴	۱۶/۷	۵/۶	بدون درآمد	
۸/۰	۲۸/۰	۳۸/۰	۲۶/۰	بلی	مسکن ملکی
۱۵/۸	۵۲/۶	۱۵/۸	۱۵/۸	نخیر	
۱۵/۶	۲۸/۹	۳۳/۳	۲۲/۲	ملکی	تأمین محل سکونت پس ازدواج
۱۰/۸	۵۴/۱	۱۶/۲	۱۸/۹	استیجاری	
۱۲/۰	۴۴/۰	۲۴/۰	۲۰/۰	پدری	
۰/۰	۱۰۰	۰/۰	۰/۰	رایگان	
۰/۰	۶۶/۷	۰/۰	۳۳/۳	در برابر کار	
۱۶/۷	۵۸/۳	۱۶/۷	۸/۳	مشخص نیست	
۷/۷	۳۴/۶	۳۴/۶	۲۳/۱	تک فرزند	تعداد خواهر
۱۵/۹	۳۶/۴	۲۵/۰	۲۲/۷	یک تا دو خواهر	

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

۱۷/۹	۳۹/۳	۲۵/۰	۱۷/۹	سه تا پنج خواهر	تعداد برادر
۰/۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰/۰	بالای پنج خواهر	
۷/۱	۴۶/۴	۲۵/۰	۲۱/۴	تک فرزند	
۱۶/۷	۳۵/۴	۲۷/۱	۲۰/۸	یک تا دو برادر	
۱۲/۹	۳۲/۳	۲۹/۰	۲۵/۸	سه تا پنج برادر	
۱۱/۱	۶۶/۷	۲۲/۲	۰/۰	بالای پنج برادر	

جدول شماره ۴، تأثیر متغیرهای مستقل بر سن مناسب ازدواج را برای زنان نشان می‌دهد. ۲۰ درصد از زنانی که خانواده پدری آنها زیر یک میلیون در ماه درآمد داشتند، کمتر از ۲۰، ۴۰ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۳۵ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۵ درصد بالای ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج دانسته‌اند. همچنین ۱۸/۶ درصد از زنانی که درآمد خانواده پدری آنها یک تا دومیلیون تومان در ماه بود، کمتر از ۲۰، ۱۶/۳ درصد ۲۰ تا ۲۵، ۴۶/۵ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۸/۶ درصد بالای ۳۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند.

افراد تصمیم‌گیرنده ازدواج برای جوانان، به خصوص دختران نقش تعیین‌کننده دارند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که خانواده‌ها در یزد نقش پررنگ و مؤثر در تعیین سن ازدواج دختران دارند؛ به این معنا که ۲۰/۴ درصد از دخترانی که با انتخاب خود و تأیید خانواده ازدواج کردند، کمتر از ۲۰، ۲۵/۹ درصد بین ۲۰ تا ۲۵، ۳۹/۸ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱/۹ درصد بالای ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج ذکر کرده‌اند. نتیجه خیلی مهم دیگر این است که هیچ دختر (صفر درصد) یزدی خودش، به تنهایی، سن کمتر از ۲۰ و بالای ۳۰ سال را به عنوان سن ازدواج بیان نکرد.

محل سکونت و اینکه دختران در روستا زندگی می‌کنند یا در شهر نیز در نگرش و ایدئال ازدواج مؤثر است. دختران شهری بیشتر (۴۵/۸ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. همچنین بیشتر (۳۲/۱ درصد) دختران روستایی ۲۵ تا ۳۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج گفته‌اند.

وضعیت فعالیت و اینکه دختران دانشجو باشند یا شاغل در تعیین سن مناسب ازدواج تأثیرگذار است. نتایج جدول ۴، نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌گویان دختر دانشجو بودند؛ به

این معنا ۱۹/۴ درصد از دخترانی که دانشجو بودند، کمتر از ۲۰ سال، ۱۱/۱ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال، ۵۵/۶ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال و ۱۳/۹ درصد بالای ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج ذکر کرده‌اند. بیشتر دخترانی که شاغل بودند (۵۰ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج بیان کرده‌اند. درآمد ماهیانه افراد در تعیین سن مناسب ازدواج مؤثر است. در مورد درآمد ماهیانه افراد نتایج پژوهش حاضر گویای این موضوع است که بیشتر دختران بدون درآمد بودند؛ طوری که دختران بدون درآمد ۱۹/۲ درصد کمتر از ۲۰، ۳۲/۱ درصد ۲۰ تا ۲۵، ۳۸/۵ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۰/۳ درصد بالای ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. همچنین ۱۹ درصد از دخترانی که زیر یک میلیون تومان در ماه درآمد داشتند، کمتر از ۲۰ و ۲۰ تا ۲۵ سال، ۴۷/۶ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال و ۱۴/۳ درصد بالای ۳۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند.

یکی از متغیرهای دیگر داشتن مسکن ملکی است. با توجه به یافته‌ها این پژوهش بیشتر دختران مسکن ملکی نداشتند. با در نظر داشتن این نتایج، ۱۸/۴ درصد از دخترانی که مسکن ملکی نداشتند، کمتر از ۲۰، ۲۵/۵ درصد بین ۲۰ تا ۲۵ و ۴۵/۹ درصد ۲۵ تا ۳۰ سال را سن ایدئال برای ازدواج گفته‌اند؛ همین‌طور ۱۸/۹ درصد از دخترانی که پس از ازدواج در خانه‌های استیجاری زندگی می‌کردند، کمتر از ۲۰، ۲۱/۶ درصد ۲۰ تا ۲۵، ۴۵/۹ درصد ۲۵ تا ۳۰ و ۱۳/۵ درصد بالای ۳۰ را به عنوان سن مناسب ازدواج ذکر کرده‌اند.

جدول ۴ - نظر در مورد سن ایدئال زنان بر اساس متغیرهای اقتصادی و اجتماعی

سن مناسب ازدواج زنان				متغیرهای اقتصادی و اجتماعی	درآمد خانواده پدری
کمتر از ۲۰	۲۰ تا ۲۵	۲۵ تا ۳۰	۳۰ به بالا		
۲۰/۰	۴۰/۰	۳۵/۰	۵/۰	زیر یک میلیون	
۱۸/۶	۱۶/۳	۴۶/۵	۱۸/۶	یک تا دو میلیون	
۲۳/۵	۲۳/۵	۴۱/۲	۱۱/۸	دو تا سه میلیون	
۱۴/۳	۱۴/۳	۵۷/۱	۱۴/۳	سه تا چهار میلیون	
۳۳/۳	۳۳/۳	۱۶/۷	۱۶/۷	بالای پنج میلیون	

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

۱۰/۰	۴۳/۳	۳۰/۰	۱۶/۷	اطلاع نداشته است	
۱۲/۵	۵۰/۰	۱۲/۵	۲۵/۰	پدر و مادر	تصمیم گیرنده ازدواج
۱۳/۹	۳۹/۸	۲۵/۹	۲۰/۴	انتخاب خود و تأیید خانواده	
۰/۰	۶۶/۷	۳۳/۳	۰/۰	خودم به تنهایی	
۱۰/۴	۴۵/۸	۲۵/۰	۱۸/۸	شهری	محل سکونت
۲۱/۴	۳۲/۱	۲۵/۰	۲۱/۴	روستایی	
۱۳/۹	۵۵/۶	۱۱/۱	۱۹/۴	دانشجو	وضعیت فعالیت
۹/۴	۳۴/۰	۳۵/۸	۲۰/۸	خانه دار	
۱۸/۲	۳۶/۴	۲۷/۳	۱۸/۲	در جستجوی کار	
۱۶/۷	۶۶/۷	۰/۰	۱۶/۷	بیکار	
۱۲/۵	۵۰/۰	۲۵/۰	۱۲/۵	شاغل	
۱۴/۳	۴۷/۶	۱۹/۰	۱۹/۰	زیر یک میلیون	درآمد ماهیانه فرد
۲۹/۴	۴۷/۱	۵/۹	۱۷/۶	یک تا دو میلیون	
۰/۰	۶۰/۰	۲۰/۰	۲۰/۰	دو تا سه میلیون	
۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰	سه تا چهار میلیون	
۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰	بالای چهار میلیون	
۱۰/۳	۳۸/۵	۳۲/۱	۱۹/۲	بدون درآمد	
۲۳/۱	۳۴/۶	۱۹/۲	۲۳/۱	بلی	مسکن ملکی
۱۰/۲	۴۵/۹	۲۵/۵	۱۸/۴	نخیر	
۱۱/۴	۳۴/۱	۳۱/۸	۲۲/۷	ملکی	تأمین محل سکونت بعد از ازدواج
۱۳/۵	۴۵/۹	۲۱/۶	۱۸/۹	استیجاری	
۱۴/۳	۳۳/۳	۳۳/۳	۱۹/۰	خانه پدری	
۰/۰	۱۰۰/۰	۰/۰	۰/۰	رایگان	
۰/۰	۰/۰	۱۰۰	۰/۰	در برابر کار	
۰/۰	۸۷/۵	۰/۰	۱۲/۵	مشخص نیست	

۷/۱	۳۹/۳	۲۵/۰	۲۸/۶	تک فرزند	تعداد خواهر
۱۳/۵	۴۶/۲	۲۶/۹	۱۳/۵	یک تا دو برادر	
۶/۳	۶۲/۵	۱۲/۵	۱۸/۸	سه تا پنج برادر	
۲۱/۴	۴۲/۹	۲۱/۴	۱۴/۳	بالای پنج برادر	
۱۸/۵	۴۰/۷	۲۵/۹	۱۴/۸	تک فرزند	تعداد برادر
۷/۷	۵۱/۹	۲۵/۰	۱۵/۴	یک تا دو خواهر	
۱۶/۷	۳۶/۷	۱۶/۷	۳۰/۰	سه تا پنج خواهر	
۲۵/۰	۷۵/۰	۰/۰	۰/۰	بالای پنج خواهر	

در جدول شماره ۵، به پرسش‌های مستقیم علت تأخیر در عقد و ازدواج افراد به تفکیک جنسیت پرداخته شده است. با توجه به جدول مزبور، می‌توان گفت که ۳۹/۲۹ درصد مردان و ۲۹/۶۳ درصد زنان فراهم نبودن شرایط مناسب برای ازدواج، ۱۷/۸۶ درصد مردان و ۲۵/۹۳ درصد زنان پیدا نشدن فرد مناسب، ۱۸/۵۲ درصد زنان و ۳/۵۷ مردان حساسیت نسبت به انتخاب همسر و ۱۷/۸۶ درصد مردان و ۷/۴۱ درصد زنان نداشتن شغل را به عنوان مهم‌ترین علل تأخیر یا دیر ازدواج کردن بیان کرده‌اند؛ بنابراین دیده می‌شود که فراهم نبودن شرایط مناسب ازدواج (درآمد، مسکن و...) و نداشتن شغل مهم‌ترین دلیل تأخیر ازدواج در نزد مردان است، درحالی‌که پیدا نشدن فرد مناسب و حساسیت نسبت به انتخاب همسر مهم‌ترین مسئله برای ازدواج زنان است. یکی از یافته‌های مهم پژوهش حاضر دلایل تأخیر عقد از دیدگاه پاسخ‌گویان است؛ از این جهت ۵۰/۶ درصد مردان و ۵۳/۳ درصد زنان مسائل مالی، ۱۲ درصد مردان و ۱۷/۲ درصد زنان تحصیل زن، ۸/۴ درصد مردان و ۸ درصد از زنان تحصیل مرد و ۶ درصد مردان و ۵/۷ درصد زنان سربازی مرد را به عنوان مهم‌ترین دلایل تأخیر ازدواج ذکر کرده‌اند. دیده می‌شود که مسائل مالی در بین تمام دلایل اظهارشده، اساسی‌ترین دلیل تأخیر ازدواج جوانان در یزد بیان شده است.

جدول ۵ - دلایل تأخیر ازدواج و تأخیر عقد از دیدگاه پاسخ‌گویان به تفکیک جنسیت

دلایل دیر ازدواج کردن از دیدگاه پاسخ‌گویان			دلایل تأخیر عقد از دیدگاه پاسخ‌گویان		
زن	مرد	دیر ازدواج کردن	زن	مرد	تأخیر عقد

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

درصد	درصد	دلایل	درصد	درصد	دلایل
۲۹/۶۳	۳۹/۲۹	فراهم نبودن شرایط مناسب	۸/۰	۸/۴	تحصیل مرد
۲۵/۹۳	۱۷/۸۶	پیدا نشدن فرد مناسب	۱۷/۲	۱۲/۰	تحصیل زن
۱۰/۷۱	۱۱/۱۱	فراهم نبودن شرایط اقتصادی	۵/۷	۶/۰	سربازی مرد
۷/۴۱	۱۰/۷۱	ازدواج دوم	۵۶/۳	۵۰/۶	مسائل مالی
۱۸/۵۲	۳/۵۷	حساسیت نسبت به انتخاب همسر	۱/۱	۱/۲	بیکاری مرد
۷/۴۱	۱۷/۸۶	نداشتن شغل	۱/۱	۱/۲	سن کم مرد
			۲/۳	۳/۶	سن کم زن

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش حاضر پژوهشگران تلاش کردند با استفاده از رویکرد کمی و روش تحلیل ثانویه تأخیر سن ازدواج و عوامل مؤثر بر آن را بر اساس داده‌های سازمان ثبت احوال در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷، در بین جوانان استان یزد بررسی کنند. این تحقیق پاسخ ۲۵۱ نفر (۵۰/۲ درصد مرد و ۴۹/۸ درصد زن) در گروه‌های سنی ۲۵-۲۹ (۳۶/۷ درصد) و ۴۰-۴۴ (۲ درصد) را مورد مطالعه قرار داده است.

در بخش متغیرهای اقتصادی و اجتماعی پژوهش حاضر، در پی پاسخ به پرسش (عوامل اقتصادی و اجتماعی مرتبط با سن مناسب ازدواج چیست؟) بوده است. برای پاسخ به این پرسش، تأثیر متغیرهای مستقل جنسیت، گروه‌های سنی، تعداد خواهر و برادر، درآمد خانواده پدری، تصمیم‌گیرنده برای ازدواج، درآمد ماهیانه فرد، در اختیار داشتن مسکن ملکی

و محل تأمین مسکن بعد از ازدواج را بر متغیر وابسته سن مناسب ازدواج، بر اساس جداول تقاطعی بررسی و تفسیر شده‌اند.

درآمد خانواده پدری تا یک سطح با سن ازدواج رابطه مستقیم دارد؛ به این معنا که با افزایش درآمد خانواده پدری، سن ازدواج نیز افزایش می‌یابد و از یک سطح درآمد، دو تا سه میلیون ماهیانه به بعد، دیگر سن ازدواج تابع درآمد خانواده پدری نیست؛ به طوری که ۹۱٪ درصد مردان که درآمد خانواده پدری آنها زیر یک میلیون بود، سن ایدئال ازدواج را بالای ۳۰ سال بیان کرده‌اند، اما ۲۴ درصد افراد که درآمد خانواده پدری آنها دو تا سه میلیون ماهیانه بود، سن مناسب ازدواج را بالای ۳۰ سال گزارش کردند. این نتایج برای زنان نیز صادق است. ۵ درصد زنانی که درآمد ماهیانه خانواده پدری آنها زیر یک میلیون بود، سن مناسب ازدواج را بالای ۳۰ سال ذکر کرده‌اند، در حالی که ۱۸/۶ درصد از زنانی که درآمد خانواده پدری آنها یک تا دو میلیون بود، سن مناسب ازدواج را بالای ۳۰ سال بیان کرده‌اند. بازهم دیده می‌شود، ۱۶/۷ درصد از زنانی که درآمد خانواده پدری‌شان، بالای پنج میلیون، به صورت ماهیانه، بود، سن مناسب را بالای ۳۰ سال ذکر کرده‌اند. در ارتباط با تصمیم‌گیرنده ازدواج می‌توان گفت که خانواده‌های یزدی در تصمیم‌گیری نسبت به ازدواج فرزندان، نقش مشورتی و هدایتی دارند. آنها علاوه بر نظر خودشان، دیدگاه و انتخاب جوانان را نیز در نظر می‌گیرند، اما تعداد اندکی از والدین، به صورت مطلق، تصمیم‌گیرنده ازدواج فرزندان‌شان بوده‌اند؛ به این معنا که ۲۵/۷ درصد و ۴۲/۹ درصد از مردان با انتخاب خود و تأیید خانواده، به ترتیب، سن مناسب ازدواج را ۲۰ تا ۲۵ و ۲۵ تا ۳۰ سال گزارش کرده‌اند. این موضوع در مورد زنان نیز به چشم می‌خورد؛ ۲۵/۹ درصد و ۳۹/۸ درصد از دختران با انتخاب خود و تأیید خانواده سن مناسب ازدواج را، به ترتیب، ۲۰ تا ۲۵ و ۲۵ تا ۳۰ سال بیان کرده‌اند. هیچ دختری، به تنهایی، سن مناسب ازدواج را کمتر از ۲۰ سال گزارش نکرد.

این نتایج نشان‌دهنده این واقعیت است که خانواده‌های یزدی تاکنون نقش محوری و تعیین‌کننده را نسبت به فرزندان‌شان از دست نداده‌اند. یافته‌های مطالعات (اعزاز، ۱۳۹۱؛

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

بهنام ۱۳۴۸؛ صیفوری طغرالجردی، ۱۳۸۲؛ منچ و همکاران^۱، ۲۰۰۵) نشان دادند افرادی که خودشان، به تنهایی و بدون تأیید خانواده، تصمیم به ازدواج می‌گیرند، سن بالای ۳۰ سال را به عنوان سن مطلوب ازدواج در نظر می‌گیرند، اما نتایج پژوهش حاضر بیانگر این است که هیچ‌کدام از زن یا مردی که خودشان، به تنهایی، تصمیم‌گیرنده ازدواج باشند، سن بالای ۳۰ سال را به عنوان سن ایدئال برای ازدواج اعلام نکرده‌اند؛ از این جهت نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات مزبور هم‌خوانی ندارد. زندگی شهری و روستایی در تعیین ایدئال سن ازدواج از هم متفاوت است. ۱۴/۴ درصد مردان شهری و تعداد اندکی مردان روستایی، ۷/۴ درصد، سن مناسب ازدواج را بالای ۳۰ سال گزارش کرده‌اند. این نتایج برای دختران برعکس نتایج پسران است؛ به این معنا که دختران شهری، ۱۰/۴ درصد، و روستایی، ۲۱/۴ درصد، بالای ۳۰ سال را سن مناسب ازدواج گزارش کرده‌اند. با توجه به این نتایج، سن مناسب ازدواج برای مردان در شهر بالاتر از سن مناسب ازدواج در روستا است، در حالی که سن مناسب ازدواج برای زن‌ها روستاهای یزد بالاتر از شهر است. نتایج پژوهش حاضر برای مردان موافق یافته‌های گود (۱۹۶۳)، مطالعات (راشد، عثمان و رودی فهیمی، ۲۰۰۳؛ کاظمی‌پور، ۱۳۸۳) است، اما برای زنان خلاف نتایج مطالعات مزبور است.

وضعیت فعالیت در تعیین سن مناسب ازدواج برای افراد تأثیرگذار است؛ به طوری که بیشتر مردان شاغل (۵۷/۱ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج دانسته‌اند، در حالی که ۲۷/۳ درصد از مردان بیکار سن مزبور را به عنوان سن ایدئال برای ازدواج گزارش کرده‌اند. این بخش از نتایج برای زنان متفاوت است؛ به این معنا که بیشتر زنان شاغل، ۵۰ درصد، ۲۵ تا ۳۰ سال را به عنوان سن مطلوب ازدواج ذکر کرده‌اند. گویا زنانی که شغل و استقلال مالی دارند، کمتر از ۲۵ سال را برای ازدواج مناسب نمی‌دانند. یکی از تفاوت‌های دیگری که بین زن و مرد وجود دارد، وضعیت دانشجویی و سن مناسب ازدواج است؛ به این معنا که ۲۵/۵ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال و تعداد بیشتری از آنها (۴۳/۶ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال را در شرایط دانشجویی به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. این در حالی است که تعداد

بیشتری از دختران (۵۵/۶ درصد) ۲۵ تا ۳۰ سال و تعداد اندکی از آنها (۱۱/۱ درصد) بالای ۲۰ تا ۲۵ سال را سن ایدئال برای ازدواجشان گزارش کرده‌اند. به نظر می‌رسد که این تفاوت ناشی از شرایط اجتماعی و فرهنگی جامعه باشد، یعنی چون مخارج زندگی بیشتر به دوش مردان است و مرد تأمین‌کننده اصلی هزینه‌های ازدواج است؛ از سویی دیگر در شرایط دانشجویی شغل و درآمد کافی هم وجود ندارد که جوانان در کنار درس بتوانند مخارج زندگی را هم به خوبی تأمین کنند؛ ترجیح می‌دهند در شرایط دانشجویی زیر بار ازدواج و تشکیل خانواده نروند.

یکی دیگر از متغیرهای اثرگذار در تعیین ایدئال سن ازدواج درآمد ماهیانه افراد است. نتایج پژوهش حاضر برای مردان بیانگر این است که در یزد افراد بدون درآمد و کم درآمد، کمتر سن کمتر از ۲۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند، درحالی که به هراندازه درآمد افراد افزایش داشته است، بیشتر سن کمتر از ۲۰ سال را سن مناسب ازدواج ذکر کرده‌اند. این بخش از نتایج برای زنان مقداری متفاوت‌تر است؛ به این معنا که ۱۹ درصد زنان بدون درآمد و درآمد کمتر از یک میلیون در ماه، سن کمتر از ۲۰ سال را سن مناسب ازدواج گفته‌اند، درحالی که تمام زنان (۱۰۰ درصد) که بالای سه میلیون در ماه درآمد داشتند، ۲۵ تا ۳۰ سال را سن مناسب برای ازدواج بیان کرده‌اند؛ در نتیجه افراد با درآمد بالای ماهیانه سن مناسب ازدواج را بالاتر از افراد با درآمد ماهیانه پایین می‌دانند و با افزایش درآمد سن مناسب ازدواج بالا می‌رود و با کاهش درآمد ماهیانه، سن ازدواج پایین می‌آید. یافته‌های مزبور با مطالعات (بروردی و دایک من، ۱۹۹۷) هماهنگ و همسو است، البته نتایج مطالعه حاضر نسبت به مطالعات مزبور، بیانگر حرفی جدید است و آن اینکه یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که افزایش درآمد ماهیانه تا یک سطح با افزایش سن ازدواج رابطه مستقیم دارد و از یک سطح درآمد به بالا اثرگذاری خود را از دست می‌دهد.

یکی از متغیرهای دیگر تعداد خواهر و برادر در تعیین سن مناسب ازدواج است. داشتن خواهر یا برادر برای مردان در تعیین سن مناسب ازدواج تفاوت قابل توجهی نداشته است؛ به این معنا که ۲۲/۷ درصد مردانی که یک تا دو خواهر و ۲۰/۸ درصد آنها که یک تا دو برادر داشتند، سن مناسب ازدواج را کمتر از ۲۰ سال گزارش کرده‌اند، درحالی که این موضوع برای

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

زنان تقریباً شبیه مردان است. زنانی که یک تا دو برادر داشتند، ۱۵/۴ درصد و زنانی که یک تا دو خواهر داشتند، ۱۳/۵ درصدشان سن کمتر از ۲۰ سال را به عنوان سن مناسب ازدواج بیان کرده‌اند. دلایل دیر ازدواج کردن جوانان یکی از دغدغه‌های مهم در این تحقیق بوده است. عمده‌ترین دلایل تأخیر عقد برای مردان مسائل مالی، تحصیل زن، سربازی و تحصیل خود مرد بوده است. عمده‌ترین دلایل تأخیر عقد برای زنان مسائل مالی، تحصیل زن، تحصیل مرد و سربازی مرد بوده است. دیده می‌شود که بین زن و مرد به لحاظ دلایل تأخیر عقد هم‌گرایی بسیاری وجود دارد و مردان و زنان با مشکلات همسانی روبه‌رو هستند. همچنین مهم‌ترین دلایل تأخیر ازدواج (دیر ازدواج کردن) برای مردان فراهم نبودن شرایط مناسب ازدواج، پیدا نشدن فرد مناسب، نداشتن شغل، شرایط نامناسب اقتصادی، ازدواج دوم و حساسیت نسبت به انتخاب همسر از طرف پاسخ‌گویان ذکر شده است. این نتایج با یافته‌های مطالعات (صادقی، قدسی و افشار کهن، ۱۳۸۹؛ هامپلوا، ۲۰۰۳) هم‌خوانی دارد. دلایل دیر ازدواج کردن زنان با تفاوتی اندک، شبیه دلایل مردان است؛ به این معنا که نبود شرایط مناسب برای ازدواج، پیدا نشدن فرد مناسب و حساسیت نسبت به انتخاب همسر به عنوان مهم‌ترین دلایل تأخیر ازدواج از طرف زنان گزارش شده است. این موضوع بیانگر این واقعیت است که زنان نسبت به مردان در مورد انتخاب همسر ریزین‌تر و جزئی‌نگرترند، درحالی‌که مردان کلی‌نگرترند؛ به‌طورکلی می‌توان گفت که با توجه به عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و تغییرات به‌وجودآمده در ساختار سنی جمعیت، سن مناسب ازدواج در بین جوانان بالا رفته است. بالا رفتن سن مناسب ازدواج در بین مردان نسبت به زنان چشمگیرتر بوده است و مردان تمایل به ازدواج در سنین بالاتر از زنان را دارند.

با در نظر داشتن نتایج مزبور، سیاست‌گذاران و مدیران جمعیتی باید عوامل مؤثر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نگرشی و سلامت را بر ازدواج در سن مناسب را به‌صورت متعادل در نظر بگیرند؛ چراکه تمرکز و تأکید بیشتر روی یک عامل و نادیده گرفتن عوامل دیگر، نتایج مناسب و قابل‌توجهی در پی نخواهد داشت. چون پدیده‌های اجتماعی مانند ازدواج و تغییرات به‌وجودآمده در آن ساختار آشیانه‌ای و چندبعدی دارند، به تجزیه و تحلیل چندسطحی و دیده شدن عوامل فردی، خانوادگی و... در کنار هم، نیاز است تا به نتیجه‌ای

بهبتر برسیم؛ بنابراین برای بررسی و شناخت بهتر و بیشتر علل تأخیر سن ازدواج جوانان در یزد نیازمند تحلیل چندسطحی و دیده شدن عوامل مؤثر بر آن در کنار هم هستیم. در کنار تحقیق کمی و برای فهم و درک بهتر ایدئال‌ها و نگرش‌های جوانان در مورد ازدواج، پژوهش‌های کیفی و تفسیری نیز باید انجام شوند.

منابع و مأخذ

- آزاد ارمکی، تقی، زند، مهناز، و خزایی، طاهره (۱۳۷۹). بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی. *نامه علوم اجتماعی*، ۱۶: ۳-۲۹.
- آزاد ارمکی، تقی، (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی خانواده ایرانی*. تهران: انتشارات سمت.
- احمدنیا، شیرین، و مهریار، هوشنگ، (۱۳۸۳)، نگرش و ایدئال‌های نوجوانان تهران در زمینه همسرگزینی، فرزندآوری و تنظیم خانواده، مجموعه مقالات همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، با عنوان بررسی مسائل جمعیتی ایران با تأکید بر جوانان، دانشگاه شیراز: انتشارات مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، ۲۱۸-۱۹۷.
- احمدی، وکیل، قاسمی، وحید، و کاظمی پور، شهلا (۱۳۹۱). بررسی نقش گذار جمعیتی در تغییرات جامعه‌شناختی خانواده. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، س ۱۰، (۱): ۸۱-۱۰۲.
- اعزازی، شهلا، (۱۳۹۱)، جامعه‌شناسی خانواده با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران: انتشارات روشنگران.
- امامی، عادل، عسکری ندوشن، عباس، ترکاشوند مرادآبادی، محمد، و ترابی، فاطمه (۱۴۰۰). تأخیر ازدواج در ایران: تحلیل تفاوت‌های شهرستانی در الگوهای مجرد مردان و زنان. *مطالعات جمعیتی*، ۷ (۱): ۳۵-۶۵.
- بحیرانی، الهام، و حضرتی صومعه، زهرا (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی مؤثر در افزایش سن ازدواج دانشجویان دختر (مورد مطالعه: دانشجویان شاغل به تحصیل در سال ۱۳۹۰، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات). *مطالعات جامعه‌شناسی ایران*، (۴): ۱۳۷-۱۵۰.
- بهنام، جمشید، (۱۳۴۸)، *جامعه‌شناسی خانواده*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- تاج‌بخش، غلامرضا، و پویافر، محمدرضا (۱۴۰۰). واکاوی علل تغییر الگوی سنی ازدواج روستاییان. *فرهنگ ایلام*، ۲۲ (۷۰ و ۷۱): ۱۷۱-۱۴۸.
- ترابی، فاطمه، و عسکری ندوشن، عباس (۱۳۹۱). پویایی ساختار سنی جمعیت و تغییرات ازدواج در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، س ۷، ۱۳: ۵-۲۳.
- حبیب‌پور، کرم، و غلامرضا، غفاری (۱۳۹۰). علل افزایش سن ازدواج زنان. *زن در توسعه و سیاست*، (۱): ۷-۳۴.

دشت‌دار، حسن، و گلستانی، علیرضا (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر افزایش سن ازدواج در بین جوانان ۲۰ تا ۳۵ سال (مطالعه موردی شهر بوشهر). چهارمین کنفرانس بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی، قم.

<https://civilica.com/doc/778312>

رضادوست، کریم، و ممبئی، ایمان (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین تأخیر سن ازدواج و متغیرهای میزان درآمد، میزان تحصیلات و تعدادی دیگر از متغیرها در زنان شاغل. *مشاوره کاربردی دانشگاه شهید چمران اهواز*، ۱(۱): ۱۰۳-۱۲۰.

زارع شاه‌آبادی، اکبر، و سلیمانی، زکیه (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با گرایش دانشجویان به روابط پیش از ازدواج در دانشگاه یزد. *رفاه اجتماعی*، س ۱۲، ۴۵: ۳۳۹-۳۶۴.

صادقی، رسول، قدسی، محمدعلی، و افشار کهن، جواد (۱۳۸۹). واکاوی مسئله ازدواج و اعتبارسنجی یک راه‌حل. *پژوهش زنان*، ۵(۱): ۸۳-۱۰۸.

صیفوری طغرالجردی، بتول (۱۳۸۲). بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی مؤثر بر سن ازدواج: مطالعه موردی زنان متأهل ۴۹-۱۵ ساله روستاهای شهرستان زابل در استان سیستان و بلوچستان ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

ضرابی، وحید، و مصطفوی، سید فرخ (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر سن ازدواج در ایران؛ یک رویکرد اقتصادی. *پژوهش‌های اقتصادی*، س ۱۱، ۴: ۳۳-۶۴.

عبداللهیان، حمید، (۱۳۸۳)، ارزش سنت و بازتولید فرهنگی، مجموعه مقالات دومین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، با عنوان بررسی مسائل جمعیتی ایران با تأکید بر جوانان، دانشگاه شیراز: انتشارات مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، ۲۹۰-۲۵۵.

عسکری ندوشن، عباس، عباسی شوازی، محمدجلال، و صادقی، رسول (۱۳۸۸). مادران، دختران و ازدواج (تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد). *مطالعات راهبردی زنان*، س ۱۱، ۴۴: ۳۳-۷.

عسکری ندوشن، عباس، عباسی شوازی، محمدجلال، و پیری محمدی، مریم (۱۳۹۵). سن ایدئال ازدواج و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر یزد. *شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده*، س ۱۹، ۷۳: ۳۵-۶۳.

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان ...

- . عسکری ندوشن، عباس، فتوحی تفتی، فاطمه، و علی مندگاری، ملیحه (۱۳۹۷). تفاوت‌های اقتصادی - اجتماعی مرتبط با سن ازدواج زنان در ایران: مطالعه تطبیقی دختران جوان در آستانه ازدواج و زنان همسر دار ۴۹-۱۵ سال. *شورای فرهنگی زنان و خانواده*، ۲ (۳): ۱۷۱-۲۱۰.
- . کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۳). تحول سن ازدواج زنان در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن. *پژوهش زنان*، ۲ (۳): ۱۰۳-۱۲۴.
- . کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۸). سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج و شناخت آثار و پیامدهای آن با تأکید بر ازدواج‌های دانشجویی. *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۱۳، ۲: ۷۵-۹۵.
- . کاظمی پور، شهلا (۱۴۰۰). تغییرات فرهنگی و تحول خانواده معاصر با تأکید بر ازدواج و فرزندآوری. *رهپویه ارتباطات و فرهنگ*، ۱ (۱): ۷-۲۱.
- . کنعانی، محمد امین (۱۳۸۵). پیوند سنت و نوسازی در افزایش سن ازدواج: نمونه ایرانیان ترکمن. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱، ۱: ۱۰۴-۱۲۶.
- . مجدالدین، اکبر (۱۳۸۶). بررسی دلایل و آثار افزایش سن ازدواج دختران روستایی در آشتیان. *پژوهش‌نامه علوم انسانی*، ۵۳، ۳۷۵-۳۸۶.
- . صباغچی، مرجان، عسکری ندوشن، عباس، و ترابی، فاطمه (۱۳۹۶). عوامل تعیین‌کننده نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده در شهر یزد. *مطالعات جمعیتی*، ۳ (۱): ۱۳۱-۱۶۲.
- . مرکز آمار ایران (۱۴۰۲). سالنامه آماری کشور ۱۴۰۰، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی.
- . محمودیان، حسن (۱۳۸۳). سن ازدواج در حال افزایش: بررسی عوامل پشتیبان. *نامه علوم اجتماعی*، ۲۴: ۲۷-۵۳.

Abbasi-Shavazi, M.J. and McDonald, p. (2008a), "Family change in Iran: Religion, Revolution and the state", in Thornton, et al. "International Family change", Ed New York: Taylor and Francis Group.

Barbara S. Mensch, Susheela Singh and John B. Casterline (2005), "Trends in the Timing of First Marriage among Men and Women in the Developing World", *The Changing Transitions to Adulthood in Developing Countries: Selected Studies*, Washington, D.C.: The National Academies Press.

Becker, Gary S. (1974), *A Theory of Marriage, Part II*; *The Journal of Political Economy*, 82(2): S11-S26.

Brien, Michael J. and Lee A. Lillard (1994), *Education, Marriage, and First Conception in Malaysia*; *The Journal of Human Resources*, Vol. 29, No.4.

Brüderl, Josef and Andreas Diekmann (1997), *Education and Marriage: A Comparative Study*; Institute of Sociology, Munich.

- Coontz, Stephanie (2006). Marriage as social contract, <http://www.philly.com>, Oct. 22.
- Dixon, R. (1971), "Explaining cross-cultural variations in age at marriage and proportions never marrying", *Population Studies*, 25: 215-233.
- Good, W. (1963), "World Revolution and Family Patterns", London: Free Press of Glencoe.
- Hamplova, Dana (2003), *Marriage and Educational Attainment: A Dynamic Approach to First Union Formation*, Institute of Sociological Review, 2003, vol. 39, No.
- Loughran, David S. and Zissimopoulos, Julie M. (2004), Are There Gains to Delaying Marriage? The Effect of Age at First Marriage on Career Development and Wages, RAND Labor and Population working paper series, November 8.
- Malhotra, A. (1997), Gender and the timing of marriage: rural-urban differences in Java, *Journal of Marriage and the Family*, 59(2): 434-450.
- Mensch, Barbara S.; Susheela Singh and John B. Casterline (2005), Trends in the Timing of First Marriage among Men and Women in the Developing World; Population Council, Working Paper, No. 202.
- Oppenheimer, Valerie Kincade. (1988), A Theory of Marriage Timing. *American Journal of Sociology*, 94(3): 563-591.
- Peng, T. N. (2006), "Trends and correlates of delayed marriage in Malaysia, and implications for development", Paper presented at the International Conference on Population and Development in Asia: Critical Issues for a Sustainable Future, 20-22 March, Phuket, Thailand.
- Rashad, H., M. Osman, and F. Roudi-Fahimi (2005), "Marriage in the Arab world", Washington DC: Population Reference Bureau.
- Thornton, A. (2001). The developmental paradigm, reading history sideways, and family change. *Demography*, 38(4): 449-465.
- Van de Kaa, D.J. (2001). "Postmodern Fertility Preferences: From Changing Value Orientation to New Behavior", *Population and Development Review*, 27(Supp.): 290-331.

The Study of Factors Affecting the Delay in the Ideal age of marriage among young people facing delay in marriage in Yazd province

Wahed Soroush, Mohammad Torkashvand Moradabadi

Abstract

The purpose of this research is to investigate the factors affecting the delayed age of marriage among young people in Yazd province. The research method is based on secondary analysis, which involves analyzing suitable marriage ages based on the data collected by the Iranian civil registration organization in the years 2016 and 2017. In this study, data, necessary questions, independent and dependent variables were delineated using the guidebook and questionnaire from the civil registration organization with the Yazd province code. SPSS version 25 was employed for data analysis. The findings reveal that 10.7% of men and 28% of women under 20 years, 80.19% of men and 28% of women aged 20 to 25, 60.55% of men and 40.38% of women aged 25 to 30, and 5.17% of men and 60.5% of women aged 30 and above consider the appropriate age for marriage. The primary reasons for delayed marriage for men include the lack of suitable marriage conditions, finding the right partner, unemployment, unfavorable economic conditions, second marriage, and sensitivity in spouse selection. However, the main reasons for women delaying marriage include the absence of suitable marriage conditions, finding the right partner, and sensitivity in spouse selection. In general, marriage and the appropriate age for marriage among the youth of Yazd province have undergone changes (marriage age has increased) due to modern values and economic and social factors. This requires an all-round policy in accordance with the requirements of the time and the special conditions of the youth.

Keywords: Ideal marriage age, marriage delay, Yazd, youth

